

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА

II БӨЛІМ

**«Қазақстан Республикасы заңнамасының
қалыптасуы және даму үрдісі»**

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция

М А Т Е Р И А Л Д А Р Ы

М А Т Е Р И А Л Ы

Международной научно-практической конференции

**«Закономерности становления
и тенденции развития законодательства
Республики Казахстан»**

II ЧАСТЬ

Астана
2007

II БӨЛІМ

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА

18 мамыр 2007 жылы

Астана қаласы

«Қазақстан Республикасы заңнамасының қалыптасуы және даму үрдісі»

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

•.....

МАТЕРИАЛЫ

Международной научно-практической конференции

«Закономерности становления и тенденции развития законодательства

Республики Казахстан»

18 мая 2007 года

город Астана

II ЧАСТЬ

ББК 67.400.6
Қ 18

Редакционная коллегия:

Главный редактор - ректор ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, профессор **Абдыманапов С.А.**

Члены Редакционной коллегии:

проректор ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, профессор Бактыбеков **К.С.**; декан юридического факультета ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, д.ю.н., профессор Абдрасулов Е.Б.; председатель Конституционного совета РК, д.ю.н., профессор Рогов И.И.; председатель Комитета по судебному администрированию при Верховном суде РК, д.ю.н., профессор Абдраимов Б.Ж.; академик Национальной академии наук РК, д.ю.н., профессор Баймаханов М.Т.; профессор Королевского колледжа права - Лондонского университета (Великобритания) Мюллерсон Р.; зав. кафедрой юриспруденции ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, д.ю.н., профессор Косанов Ж.Х.; зав. кафедрой международного и конституцион-ного права ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, к.ю.н., доцент Кожумратова **Ф.А.**

Қ 18 «Казахстан Республикасы **заңнамасының** қалыптасуы **және** даму үрдісі»: Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Жолдауын жүзеге асыру мақсатында **жүргізілген** халықаралық **ғылыми-тәжірибелік** конференция материалдары. II бөлім. - Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы, 2007. - 268 бет.

ISBN 9965-31-082-3

«Закономерности становления и тенденции развития законодательства Республики Казахстан»: Материалы международной научно-практической конференции, проведенной в свете реализации Послания Президента Республики Казахстан народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире». Ч. II. - Астана: изд-во ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2007. - 268 с.

ББК 67.400.6

Қ 1203020100
00(05)-07

ISBN 9965-31-082-3

© Евразийский национальный университет
имени Л.Н. Гумилева, 2007

СОДЕРЖАНИЕ

2. ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВАЯ СЕКЦИЯ

М. Абдраимова <i>Некоторые аспекты экологической безопасности Казахстана в сфере обеспечения водными ресурсами</i>	9
Каскеева А.З. <i>Қазақстан Республикасының қазіргі тұрғыда елді мекенде жер участкілерінде жер кадастрын жүргізу тәртібі</i>	13
Мұстафаев С.Т. <i>Тұрақты жер пайдалану құқығының жерге деген мемлекеттік меншікті жүзеге асыру көрінісіндегі шетелдер тәжірибесімен салыстырмалы мәселелер</i>	15
Жанабилова А.Б. <i>Приобретение наследства и отказ от него</i>	19
Горячева Е.В. <i>Некоторые особенности толкования гражданско-правовых норм (на английском языке)</i>	22
Запшарова Г.Р. <i>Договор как средство организации и правового регулирования хозяйственных связей применительно к государственным закупкам</i>	25
Запшарова Г.Г.*. <i>Цели и функции договора о государственных закупках</i>	29
Аленов М.А. <i>Экологический процесс как один из разновидностей юридического процесса</i>	32
Аленова А.Х. <i>Возникновение вещных прав на землю из ограничения, установленного завещанием</i>	36
Абдрасулова Г.Э. <i>Судебные решения по гражданскому праву как важнейший правоприменительный акт</i>	40
Давлетова Ж.Ж. <i>Правовая природа иска о признании права собственности, проблемы практики</i>	45
Сейдалина Ж.К. <i>Реализация принципа единства и дифференциации в регулировании труда судей</i>	48
Туленова Г.К. <i>Новеллы гражданского законодательства Республики Казахстан по вопросам наследования</i>	53
Тыныбаев К.Г. <i>Совершенствование законодательства в сфере правового регулирования личных подсобных хозяйств в Республике Казахстан</i>	58
Тыныбаев К.Г. <i>Правовой режим имущества личного подсобного хозяйства</i>	60
Турсымбаев Р.А. <i>Определение размера возмещения морального вреда</i>	62
Муратбеков Д.Б. <i>Улучшение конкурентоспособности экономики Казахстана как результат приведения национального законодательства в соответствии с нормами ВТО</i>	66

Лепесова А.К.					
<i>Новеллы наследственного законодательства Республики Казахстан</i>					70
Идрышева С.К.					
<i>Некоторые проблемы развития гражданского законодательства Республики Казахстан</i>					73
Турлыбаев Е.Е.					
<i>Некоторые аспекты трудовой реформы в Республике Казахстан</i>					76
Шакишев К.Д.					
<i>Общая характеристика земельного фонда Республики Казахстан как объекта государственного управления</i>					79
Ширкинбай Е.С.					
<i>Организационно-правовые основы зонирования городских территорий в США</i>					82
Айнабеков Ж.С.					
<i>Некоторые вопросы правового регулирования труда государственных служащих</i>					87
Серикбекова С.Б.					
<i>Қызметкерлерді біріктіру мәселесі бойынша Қазақстан Республикасы заңнамасына халықаралық еңбек нормаларын еңгізу</i>					94
Байбулова Г.Ю.					
<i>Правовое регулирование пособий по безработице</i>					98
Егембердиев Е.О.					
<i>Проблемы реализации принципов правосудия</i>					ЮЗ
Батталов А.К.					
<i>Правовая мотивация труда и конституционные гарантии</i>					106
Асетова Г.Б., Акимжанова М.Т.					
<i>Еңбек дауларын қарастыру тәртібінін кейбір мәселелері</i>					110
Батырбаев Н.М.					
<i>Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамаларын жетілдіру</i>					112
Карибаева А.К.					
<i>Мердігерлік шартының даму тарихы</i>					116
Малгаждарова Г.О.					
<i>Некоторые особенности трудового договора в сфере малого предпринимательства</i>					119
Саймова Ш.А.					
<i>Жер салығының құқықтық реттеу мәселелері</i>					122
Маргель В.А.					
<i>Модельное законодательство как основа гармонизации экологического права стран СНГ</i>					129
Атраубаева В.Х.					
<i>Понятие юридической ответственности за водные правонарушения</i>					132
Дюсенов Е.А.					
<i>Некоторые аспекты становления института юридической ответственности за экологические правонарушения в РК</i>					135
Тұрғынбаев М.Б.					
<i>Қазақстан Республикасының заңы бойынша жерге жеке меншік құқығын жүзеге асыру мәселелері</i>					138
Умен Б.					
<i>Право собственности в Республики Казахстан</i>					141
Туленова Г.К.					
<i>Субъекты правоотношений жилищного найма</i>					145

Хакимова Г.Е.

Уголовно-правовая характеристика **мошенничества** в сфере банковского кредитования 150

Роот В.В.

Некоторые вопросы дальнейшего совершенствования законодательства о преступлениях против свободы **личности** 153

Абишев АД.

Алкабилер **сотының Қазақстандық моделі және** оның келешегі 157

Толеев Н.Т.

Проблемы при оказании правовой помощи компетентным органам иностранных государств, органами Республики Казахстан, ведущими уголовный процесс 160

Аймухамедов А.А.

Вопросы назначения наказания в виде смертной казни 164

Турашев Е.Н.

Особенности осуществления принципа уголовного процесса обеспечение подозреваемому, обвиняемому права на защиту 167

Нуржанова Г.Н.

Исторический аспект развития международного законодательства по борьбе с незаконным оборотом наркотиков 170

Рамазанова В.С.

Понятие, сущность и значение оснований отмены или изменения **приговора** в апелляционной инстанции 174

Мүлкібаев БХ

Сот үкімі сот **әділдігінің** басты **актісі ретінде** 177

Тогызбаев Г.И.

Правовые акты органов прокуратуры РК и их роль в обеспечении режима законности в государстве 181

Байкумбаева АС.

Особенности определения субъекта налоговых преступлений 184

Утаров КА.

Математические методы в анализе эффективности деятельности органов внутренних дел 187

Утаров К.А.

О применении математических методов в криминологии 190

Иманалиев КС

Регламентация по совершенствованию предварительного рассмотрения надзорной жалобы 192

Сейпишева АЛО.

Некоторые вопросы развития законодательства об ответственности за укрывательство преступлений 196

Байгелов М.К.

Исполнение приказа или распоряжения как обстоятельство, исключающее преступность деяния 200

Возник О. А

Вопросы освобождения от уголовной ответственности вследствие утраты общественной опасности деяния (по ч. 1 ст. 68 **УК РК**) 203

Шарапатов А.А.	
<i>Қылмыскердің жеке басына қатысты қателесе отырып зиян келтіру әрекеттерін саралау</i>	207
Карибаев Б.Х.	
<i>Помилование и амнистия осужденных по законодательству Республики Казахстан</i>	209
Турсыналиева А.К.	
<i>Причины и условия, способствующие должностным и коррупционным преступлениям</i>	212
Гульжайнар Т.К.	
<i>Особенности поддержания государственного обвинения в суде</i>	215
Оразымбетов Б.П.	
<i>Алдын-ала тергеу және анықтау органдарының қызметінде ҚР заңдарының дұрыс орындалуын прокурормен қадағалау</i>	219
Оразымбетов Б.П.	
<i>Сотта мемлекеттің мүддесін білдірудің сапасын арттырудың жолдары</i>	222
Кравцова А.В.	
<i>Становление и тенденции развития уголовного законодательства Республики Казахстан в области налогообложения</i>	226
Кадырбек М.Б.	
<i>Қазақстан Республикасындағы Қылмыстық іс жүргізу заңдылығындағы апелляциялық өндірістің түсінігі мен ерекшелігі</i>	228
Кузембай Б.Т.	
<i>Некоторые вопросы в деятельности органа уголовного преследования при наложении ареста на имущество при предъявлении гражданского иска о компенсации морального вреда</i>	232
Малыгина М.Г.	
<i>Некоторые проблемные вопросы института совокупности преступлений</i>	234
Муддашев Д.Б.	
<i>Некоторые аспекты применения условно-досрочного освобождения осужденных к пожизненному лишению свободы</i>	237
Молдагазинова А.А.	
<i>Проблемы объекта и предмета незаконного получения кредита и злостного уклонения от погашения кредиторской задолженности по законодательству Республики Казахстан</i>	240
Байкумбаева А.С.	
<i>Особенности определения субъекта налоговых преступлений</i>	243
Оразғалиев С.М.	
<i>Борьба с компьютерной преступностью: уголовно-правовой и криминологический анализ</i>	246
Есенбекова Г.Б.	
<i>Влияние внешних факторов на процесс виктимизации жертвы преступления</i>	250
Айтқазынов Е.Б.	
<i>Принцип невыдачи собственных граждан</i>	251
Жунусов М.Ж.	
<i>Роль и место органов внутренних дел в предупреждении и разрешении межнациональных конфликтов</i>	251
Селиканов А.К.	
<i>О некоторых вопросах возмещения вреда лицам, пострадавшим от совершенного преступления</i>	264

Тулепенов ЖК

*Юридическая природа иных видов освобождения от уголовной ответственности, 267
проблемы их применения*

М. Абдраимова

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ КАЗАХСТАНА В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ **ВОДНЫМИ РЕСУРСАМИ**

Вхождение Республики Казахстан в число пятидесяти конкурентоспособных государств приводит к необходимости эффективной национальной экологической политики, от **которой** во многом зависит и успех социально-экономических преобразований, и в целом уровень жизни населения Республики Казахстан. Экология нашей страны и в целом центрально-азиатского региона влияет во многом не только на близлежащие страны, но и на территории, лежащие за тысячи километров. Эту мысль достаточно проиллюстрировать примером того, что осаждение солей с осушенного дна Аральского моря наблюдается не только в прилегающих к нему районах Казахстана, Узбекистана и Туркменистана, но и на льдах Северного Ледовитого океана далеко за полярным кругом, не говоря уже о территории России и Европы.

Экология региона на сегодня, как отмечают специалисты, находится в запущенном состоянии. Для Казахстана и стран Центральной Азии характерен ряд идентичных экологических проблем, связанных с тем, что в советское время республики представляли собой ряд взаимосвязанных исторически сложившихся комплексов промышленного, военного и сельскохозяйственного производства. Причем промышленное производство, например, в Казахстане, было в основном связано с добывающей и перерабатывающей промышленностью, потребляющей значительное количество воды для технических нужд. В результате были накоплены миллиарды тонн твердых отходов, произошло в значительной степени выведение из строя земельных ресурсов, загрязнение воздушной среды и как надземных, так и подземных водных ресурсов.

Действующие в Казахстане и в странах Центральной Азии промышленные предприятия достаточно продолжительное время вносят заметный вклад в процесс изменения климата, т.к. являются крупными источниками выбросов диоксида серы и окиси азота и других вредных веществ. В Казахстане основная доля выбросов приходится на отрасли черной и цветной металлургии, промышленности строительных материалов, добывающей промышленности, энергетической деятельности, включающей электро- и теплоэнергетику, добычу, транспортировку и переработку углеводородов и различных полиметаллов.

Продолжается нарастать объемы работ в добывающем секторе экономики, которой не избежать в ближайшей исторической перспективе. К примеру, в структуре современного валового внутреннего продукта Казахстана, как и ряда постсоветских стран, преобладает добывающая промышленность, тогда как, по сведениям специалистов, к концу XX века в США она составляла 2,6%, в Германии — 1,1%, во Франции — 0,8%, в Японии — 0,6% /1/.

Учитывая эту реальность страны Содружества Независимых Государств еще в 1990-х гг. приняли рекомендательный законодательный акт «Об экологической безопасности», в котором договорились о том, что любая хозяйственная и иная деятельность, оказывающая прямое или косвенное воздействие на окружающую природную среду, должна регламентироваться с позиций обеспечения экологической безопасности /2/.

Анализ некоторых экологических проблем современного Казахстана с точки зрения экологической безопасности показывает, что существующие с давних времен проблемы начинают решаться, но не столь быстрыми темпами, как того требует обеспечение процесса полноценного восстановления природы. Не решены многие экологические проблемы более **того**, впереди могут возникнуть новые экологические **вызовы**.

В рамках данной статьи мы остановимся на одном из основных и чрезвычайно важных для нашей страны и региона вопросе обеспечения водой. Данный аспект является судьбоносным для большей части человечества.

В результате хищнической эксплуатации природы при экстенсивном пути развития сельского хозяйства во всем мире произошло резкое ухудшение качества и крайнее истощение водных ресурсов. На протяжении последнего столетия объемы потребления **воды** росли вдвое быстрее, чем численность населения. Сегодня 1,1 миллиарда человек не имеют доступа к надежным источникам чистой воды для удовлетворения своих элементарных бытовых нужд. Согласно прогнозам ООН, к 2025 году 1,8 миллиарда человек будут жить в странах и регионах, где будет ощущаться абсолютный дефицит воды. Около двух третей населения мира, вероятно, будут жить в условиях ограниченного водоснабжения. Недостаток воды может стать поводом, а то и причиной вооруженных конфликтов, как это уже происходит на Ближнем Востоке и в некоторых регионах Африки. Арабо-израильские войны представляли собой конфликты за воду даже в большей степени, чем за землю /3/.

В странах Центральной Азии наличие водных ресурсов и **водобеспеченность** - главный фактор, лимитирующий расселение и хозяйственную деятельность. Преобладающая часть равнинных территорий не имеет постоянных водотоков, а подземные воды, пригодные **по** качеству для хозяйственно-питьевых нужд отсутствуют на значительной части территорий стран. Значительная часть водотоков характеризуется высоким уровнем загрязнения.

В Казахстане с населением более 15 млн человек, 43% проживают в сельской местности, 8 водных бассейнов, 6 из которых - трансграничные. Между тем только 60% сельского населения в республике имеют возможность пользоваться централизованным водоснабжением. Остальные используют воду из локальных источников (скважины, родники, реки и пруды) или привозную воду. Водные ресурсы республики сокращаются, этот процесс пока не остановлен. По сведениям специалистов, в 1950-е годы Казахстан располагал **120-ю** миллиардами кубометров воды, в конце 70-х годов объем воды сократился до **105-ти** миллиардов, сейчас он составляет **100** миллиардов

Это сокращение водных ресурсов в республике связано с тем, что практически все наши реки трансграничные. Соседи также развиваются и больше потребляют воды для своих нужд, и поэтому происходит сокращение поступления водных ресурсов к нам. Наибольшие проблемы в этом отношении возникают с Китаем, с которым у Казахстана две трансграничные реки - Иртыш и Или. Китайская сторона для обеспечения добычи на разрабатываемом ею нефтяном месторождении в районе города Карамай осуществляет забор 800 миллионов кубометров воды в год из бассейна Иртыша, в результате возникает угроза для озера Зайсан в Восточном Казахстане. Иртыш является крупнейшим притоком одной из главных рек России - Оби и питает озеро Зайсан в Казахстане. Под угрозой водного голода могут оказаться города **Усть-Каменогорск**, Семипалатинск, Павлодар, канал Иртыш-Караганда. Уровень Иртыша в районе города Омск может снизиться на 60 см. В бассейне реки Иртыш на территории Казахстана проживают 2,5 млн. человек. Нарушение экологического равновесия может повлечь за собой серьезные последствия: понижение уровня озера Зайсан, проблемы с водобеспечением, опустынивание поймы, сокращение кормовой базы животноводства и т.д /4/.

Кроме того, из бассейна Или китайская сторона орошает 400 тыс. гектаров, и в перспективе эта площадь будет увеличена до 600 тыс. Сокращение объема поступающей воды может отразиться на состоянии **Капшагайского** водохранилища и озера Балхаш в Алматинской области /5/.

Китай, имеющий не менее 45% всех плотин, построенных в мире, наращивает строительство плотин на трансграничных реках. По подсчетам специалистов, если Китай увеличит годовой водозабор до 1 млрд. кубометров, а в перспективе до 6 млрд. кубов в **год** из рек Иртыш и Или, то это может иметь катастрофические, непоправимые последствия для

огромного региона. Но это уже экологические проблемы, **решение** которых зависит от волеизъявления **политиков**.

Надо отметить, что Китайская Народная Республика до сих пор не присоединилась к существующему ряду международных договоров, регулирующих статус трансграничных. Однако китайская сторона с пониманием относится к обеспокоенности своих **соседей** и заверяет в сбалансированности своей политики в отношении водных ресурсов региона.

Существующая серьезная проблема загрязнения трансграничных рек не раз поднималась экологами, депутатами, жителями. Ряд экологических угроз рождается на территории Казахстана. Острые дебаты и неоднократные запросы парламентариев посвящались «керосиновому озеру» под Семипалатинском: ежегодно его воды поднимаются, грозя войти в Иртыш, что обернется экологической катастрофой и для России. Остра ситуация с загрязнением на территории нашей страны трансграничных с Россией ряда других рек.

Одним из следствий нерационального обращения с водными речными ресурсами стало практическое исчезновение Аральского моря, критическая экологическая ситуация в бассейне которого до сих пор далека от благополучной. На фоне высыхания Аральского моря происходит засоление почв, вывод из севооборота поливных земель, наступление пустынь, исчезновение лесов, а вместе с ними и уникального биоразнообразия. Эти явления негативно отражаются на жизненном уровне населения региона, возникают трудности с обеспечением водой, продуктами питания и жильем.

Вся тяжесть решения проблем Аральского кризиса легла на плечи Центрально-азиатских государств, которые при участии международных организаций и фондов прилагают огромные усилия для устранения дисбаланса в экологической ситуации. Однако Аральская проблема в значительной степени может быть решена самими государствами центрально-азиатского региона. И решение должно быть политическим. Дело заключается в различии интересов государств верхнего и нижнего течения. Государства, находящиеся у истоков водных ресурсов, заинтересованы в использовании стока рек в энергетическом режиме, государства, расположенные в низовьях - в ирригационном.

Обнадеживает то, от 18 февраля 1992 г. странами региона было заключено соглашение «О сотрудничестве в сфере совместного управления, использования, охраны водных ресурсов», где все страны региона признали их общность и единство и договорились о строгом соблюдении согласованного порядка и установленных правил охраны рек и водоёмов. Условились также не допускать на своей территории действий, затрагивающих интересы других сторон и способных нанести им ущерб, привести к изменению согласованных величин расхода воды.

Но данное соглашение ввиду объективных и субъективных причин практически не **исполнялось**.

Выход из этой проблемы возможен при наличии согласованной региональной политики, устойчивого функционирования схемы водно-энергетического обмена и совместного освоения гидроэнергетического потенциала рек. Не случайно Глава Республики Казахстан выдвинул идею создания с Кыргызстаном и другими государствами региона водно-энергетического консорциума на взаимовыгодных условиях.

Другой крупной проблемой является сохранение благоприятной экологической среды на Каспии. Уже сейчас прикаспийские государства принимают меры по предотвращению экологической катастрофы, к примеру, разработана и достаточно активно осуществляется Каспийская экологическая программа. Рамочная конвенция по защите морской среды Каспия подписана четырьмя (кроме Азербайджана) из пяти прикаспийских государств. Когда присоединятся все пять стран, конвенция вступит в силу, появятся реальные механизмы защиты уникального моря. Казахстан ратифицировал эту Конвенцию в 2007 году /6/.

Государственной программой освоения казахстанского сектора моря на **2006—2010** годы намечено провести функциональное зонирование заповедной зоны северной части Каспия для ограничения воздействия морских операций на биоразнообразие. Вводятся запреты на ограничение хозяйственной деятельности, законодательно утвержден нулевой сброс отходов при работах на шельфе, запрет на сжигание попутного газа. Около ста пятидесяти тысяч долларов в прошлом году потрачено на проект сохранения водно-болотных угодий как мест обитания перелетных птиц в дельте реки Урал. До 2010 года в регионе запланировано ликвидировать **108** старых нефтяных скважин в регионе, являющихся источником загрязнения, в 2005 году были проведены работы по ликвидации **11** таких скважин /7/.

Продолжающееся дальнейшее масштабное освоение шельфа Каспия беспокоит экологов. В мае 2006 года на уровне министров энергетики и минеральных ресурсов и охраны окружающей среды был подписан протокол. Документ обязывал недропользователей спланировать свои действия по ликвидации последствий нефтедобычи. Только за 2006 год на территории полуострова стало меньше на 33 нефтяных амбара, удалось откачать и утилизировать 69896 тонн углеводородного сырья, а также рекультивировать 92 гектара замазученных территорий. Темпы работ удовлетворяют экологов, при этом ответственность за их исход несет государство /8/.

Несмотря на проводимые природоохранные мероприятия, непринятие кардинальных и срочных мер по спасению экологической ситуации в бассейне Каспийского моря грозит непредсказуемыми масштабными катаклизмами, которые отразятся на экологической и экономической безопасности всех стран бассейна.

Таким образом, острые вопросы экологической и экономической безопасности в сфере обеспечения водными ресурсами не только Казахстана, но и ряда евразийских стран, могут быть решены в первую очередь политическим путем - на основе международных договоров, обеспечивающих взаимовыгодное пользование трансграничными водными ресурсами.

Список литературы:

1. Дробноход Н. Устойчивое экологически безопасное развитие: украинский контекст//**Зеркало** недели (Международный общественно-политический еженедельник). - 2001.-2-8 июня.
2. Рекомендательный законодательный акт «Об экологической безопасности». Принят Постановлением Межпарламентской Ассамблеи государств - участников Содружества Независимых Государств Санкт-Петербург 2 ноября 1996 года//<http://www.iacis.ru/html>
3. Войцеховский И. На всех не хватит// ЦА Монитор, 2 марта 2007 г.
4. Бабаян Д. Поднебесная гидрополитика//**Независимая** газета. - 2006. - 13 сентября.
5. ИНТЕРФАКС-КАЗАХСТАН. 14 ноября 2006 г.
6. Закон от 13 декабря 2005 года «О ратификации Рамочной конвенции по защите морской среды Каспийского моря»//СПС «Юрист», 2007 г.
7. Малахова О. Под зонтиком КЭП//**Казахстанская** правда, 18 февраля 2006 г.
8. **SOS**стояние нестояния//**Литер.** -2007, 7 марта.

КАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ТҮРҒЫДА ЕЛДІ МЕКЕНДІ ЖЕР УЧАСТКІЛЕРІНДЕ ЖЕР КАДАСТРЫНЫҢ ЖҮРГІЗУ ТӘРТІБІ

Қазақстан Республикасының жер кодексінің 152 бабының 6 тармағына сәйкес мемлекеттік жер кадастрының деректері жерді пайдалану мен қорғауды жоспарлау кезінде, сондай-ақ жердің бірыңғай мемлекеттік тізілімін қалыптастыру, құқықтық және басқа да кадастрларды жүргізу, жер төлем мөлшерін айқындау, жылжымайтын мүлік құрамындағы жер учаскелершің құнын және табиғи ресурстар құрамындағы жердің құнын есепке алу үшін негіз болып табылады. Жерді бағалау - жер учаскелерінің табиғи өнімділігі және тиімді пайдалануын анықтау. Жерді бағалау топырақит бонитировкалау және жерді экономикалық бағалаудан тұрады.

Жер учаскелерін тіркеу мақсатында есепке алу жер учаскесінің ауданы бойынша мәліметтерді жинау; жер учаскесінің меншік құқығының нысанын; жер учаскесінің бөлінетіндігі немесе бөлінбейтіндігі туралы; жер учаскесінің кадастрлық нөмірін беру.

Жер учаскелерін және онда орналасқан жылжымайтын мүлікті тіркеу мақсатында есепке алу меншік құқығын және басқа да құқықтарды, сондай-ақ жылжымайтын мүлікке ауыртпалықты мемлекеттік тіркеуді қамтамасыз ететін қажетті шарт болып табылады.

Жер учаскелерін тіркеу мақсаты үшін есепке алу жұмыстарын жүргізу тапсырыс берушілердің қаражаты есебінен жүзеге асырылады.

Қалалық және ауыл мүлкін бағалау арасында белгілі бір деңгейде параллелизм заңдылығы бар, онда күрделі кезеңдер болмаса да, заңның дамытылуына қарай ауыл шаруашылығы мүлкін бағалау да дамытылар. Мемлекеттік қала құрылысының кадастры Қазақстан Республикасы кадастрларының мемлекеттік ақпараттық-құқықтық жүйесіне кіреді және аумақтардың, ғимараттардың және құрылыстардың, шағын сәулет нысандарының және абаттандыру бөліктерінің жай-күйі туралы, сондай-ақ аумақтар мен елді мекендерді дамыту мен құрылысын салудың қала құрылысын жоспарлау туралы мәліметтерді, аумақтар мен объектілердің тиісті функционалдық аймақтарға тиесілілігі, олардың қазіргі және болашақтағы мақсаттары, экологиялық, инженерлік-геологиялық, гидрогеологиялық, геотехникалық және сейсмикалық жағдайлары, инженерлік қамтамасыз етілуі туралы деректерді қамтиды.

Кадастрлар табиғи ресурстар туралы толық және жан-жақты түсінік береді және мемлекеттің шаруашылық-ұйымдастырушылық қызметінің негізгі құралдарының бірі болып табылады. Олар ауыл шаруашылығы, орман шаруашылығы, тау-кен өнеркәсібі, су тасымалы және басқа да табиғи ресурстарды пайдаланумен байланысты салаларыш реттеу үшін маңызды болады [2, 6 б].

Аталған бағалау үш кезеңнен тұрады.

I кезеңде әр аймақтың кадастрлық мекемелерінің техникалық органдары коллегияльді органға сол аймақта өсірілетін дақылдар туралы, тиімділігі мен классификациясы турасында толық мәлімет беру керек.

II кезеңде территориялды кеңес құптауынан кейін аймақтың кадастрлық мекемесі әрбір муниципалитет үшін өсірілетін дақылдар тізімі мен өсірілу жиілігін кесте бойынша анықтап береді.

әр мемлекеттің қоғамдық және мемлекеттік құрылымы мен сәйкес жетекші етуші саяси ұйымын бейнелейтін өзіндік жер қатынастары бары белгілі.

Мемлекеттер адамдардың жерге жеке меншік ету қолдану мен иеленудегі әлеуметтік-экономикалық байланыстарын жүзеге асыра отырып, жер саясатын орнатады.

Әр елдегі жер саясаты алуан түрлі. Оны мемлекет басшылары, басқарушы органдар , мемлекеттік заңнамалық органдары жариялайды.

Жер саясатын атқарушы биліктің әр түрлі органдары орындайды: **әкімшілік, экономикалық, шаруашылық, қаржылық, ішкі істер әкімшілігі, әділет, табиғатты қорғау, мүліктік қатынастарды реттеу** және т.б.

Сөйтсе де аталған **органдардың** ішкі және сыртқы **саясатта атқаратын** өзге де қызметтерінің **болуына** қарай жер саясатымен айналысатын арнайы бөлім **ашу қажеттілігі туындайды**. Бұл органдарды жер қызметтері деп те атайды.

Аталған **қызметтердің** басты міндеті өз елдерінің жер ресурстарына жетекшілік ету мен бақылау орнату.

Шетелдік тәжірибелерде **дәлелденгендей** ондай **қызметтердің** төмендегідей міндеттері бар:

- жер жағдайыш **зерттеп-тану, сапасын бағалау, геодезиялық және картографиялық** жұмыстар;
- жер **меншігін** тіркеу, жер мен **өзге де жылжымайтын** мүліктер **құқығы**, жер учаскелері келісім-шарттары;
- жер **кадастрының** бірегей жүйесін жүргізу;
- **елдің** жер **ақпараттық** жүйесін жасау мен қолдау;
- салық салу мақсатымен жердің кадастрлық және өзге де **бағалауын** жүзеге асыру, жер **қатынастарын реттеудің** экономикалық механизмін қолдану;
- жерді қорғау мен қолдануды болжау мен жоспарлау;
- жер құрылымдау мақсатымен аймақтарды зоналарға **бөлу**;
- жер **құрылымдауды** ұйымдастыру;
- жерді **бақылау**;
- жерді қолдану мен **қорғауға** бақылау жүргізу;
- жер **қатынастарын** реттеудің құқықтық, экономикалық, ұйымдастырушылық механизмдерін қолдануды қамтамасыз ететін өзге де **қызметтер**.

Бірқатар елдерде жер **қызметтері мемлекеттің** жер **саясатын** жақсарту ұсыныстарын жасамдап, жерді қолдану мен құрылымдау **бағытындағы** нормативті **құқықтық** құжаттарды **құптауға ұсынады**, болжамдар **жасап**, жерді қолдану мен **қорғауға** байланысты мемлекеттік және аймақтық бағдарламаларды жасайды, ал кейде жерді **ұсыну** мен **қайтарып** алу секілді өндірістік қызметтерді де атқарады. Көп **жағдайда** жер **қызметтері** жер ресурстарына жетекшілік **етуші атқарушы** органдар **саналып**, жерді қолдану, **құрылымдау** мен реттеу **сферасындағы** тапсырмалар кешенін орындайды.

— **Қозғалмайтын мүліктің** объектілерін бөліп немесе басқа **объектімен ауыстырылып** жатқан жағдайда.

Егер мүлік иесі өз мүліктерін **ауыстырған** жағдайда немесе **өзгерістер енгізілсе**, онда ол **өзгерістерді** міндетті түрде кадастралық органдарына айтуы керек. Ол үшін оларға орнатылған **тәртіп** бойынша және **белгілі** бір уақыт бойынша арыз **қағазын** толтыру керек. Мұндай жағдайда заң шығарушы органдардың тәртібі бойынша өзгеріс **болған** күннен **бастап 2 ай уақыт** беріледі. Ол **заңды** күәландырған **құжаттарды** жергілікті кадастралық **немес** жергілікті **әкімшілік органдарына** тапсырылады. Ол **түскен құжаттарды** жергілікті әкімшілік органның **заңгерлерімен** немесе кадастралық техника-архитекторлық басқарыммен **тексеріліп**, жоғарғы кадастралық басқарымға тапсырылады. Егер мұндай жағдайда заңды **орындалмаса**, салық төлеуден **бастартты деп мынадай жауапкершілікке** тартылады.

— **Кадастралық қызметті салық жинау мақсатында қолдану.**

Жерді **инвентаризациялағанда** **кадастарлық** ақпарат **әр қайсысы муниципалитендіріледі**, ол кадастралық **полигондаық** территорияға **бөлінеді**. Ауыл кадастрасына жерді бағалау сәтінде сол **жердің** жағдайын, бағалау бағасы, ауданы, құрылыс жағдайы, құрылыстың **түрі**, пайдасы, қолдану тәсілі, қандай **көше кіретіні** барлығы да кіреді.

Әкімшілік орган кадастрлік ақпаратқа қол жетімділігі өте жоғары болып келеді. Егер сол қозғалмайтын мүліктің иесі ақпарат алуға да болатын еді, немесе сол мүлікке қатыса бар тұлға дәлелденсе, онда олтұлға да ақпарат алуға құқығы бар. Ал басқа жеке немесе үшінші тұлға ақпарат алуға құқығы жоқ. Ондай жағдайда арнайы органандар арқылы алуға болады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Үкіметі. Мемлекеттік жер кадастрын жүргізу ережесін қуаттау туралы : Қаулысы №958
2. Хаджиев А.Х. Земельное право Республики Казахстан (Общая часть). Учебное пособие. - Алматы: Данекер, 2001.-300 с.
3. Серикбаева Ш.Б. Проблемы правового регулирования государственной регистрации прав на землю в Республике Казахстан. - Алматы, 2003. - 141 с.

С.Т. Мұстафаев

ТҰРАҚТЫ ЖЕР ПАЙДАЛАНУ ҚҰҚЫҒЫНЫҢ ЖЕРГЕ ДЕГЕН МЕМЛЕКЕТТІК МЕНІПҚП ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ КӨРІНІСІНДЕГІ ШЕТЕЛДЕР ТӘЖІРИБЕСІМЕН САЛЫСТЫРМАЛЫ МӘСЕЛЕЛЕР

Жер ресурсы жене оның аясында туындайтын жер қатынастары - кез келген елде өзіндік экономикалық, әлеуметтік, экологиялық жене саяси қажеттілік танымын тудыратын кәсіпкерлік басқарудағы объект сипатында танылады. Ал, оны мемлекетішілік жүйелі түрде реттеу механизміне қарату үшін салалық жер заңдарының алатын орны ерекше.

Бұл жөнінде ресейлік жетекші ғылыми қызметкер Е.А. Галиновская ТМД елдеріндегі жер қатынастарының жалпы негізде заңды түрдегі реттелуі олардың нысаналы мақсатына тәуелді түрде жердің санаттарға бөлінуі жөніндегі қағидалы ережеден туындайды. Осы бағыттағы жер қатынастарының реттелуі кеңестік кезең заңнамаларынан бүгінде ТМД мемлекеттерінің барлығына дерлік мұралық жолмен қалып отыр, оның ішінде Ресей Федерациясында да деп атап көрсетеді [1].

Жерді пайдаланудың құқықтық теориялық негіздері нарықтық қатынастар жолына түскен кейбір мемлекеттердің бәрінде бірдей болғанымен, оның ішкі функцияларында әр елдің өзіндік ерекшелігі болуын да жасыра алмаймыз. Бірақ дейін іс жүзінде тұрақты жер пайдалану құқығы уақыт өткен сайын өз функциясы мен субъективтік мүддесін өзгертіп отырғаны да белгілі болды. Мұны нарық талабының өзіндік қасиеттеріне тән заңдылығы деп атаймыз.

Мәселен, Украина Жер кодексінің 3-бабында жерге деген меншіктің - мемлекеттік, жеке және жеке нысандарын негіздейді. Мұнда тұрақты жер пайдалану құқығы тек мемлекеттік меншіктегі жерден шартты мерзімі кәсіпкерлікпен айналысатын халық депутаттарының Кеңесі арқылы табысталады деген заңдастырылған [2].

Тәжікстан Республикасында Жер кодексінің 2-бабында жер мемлекеттің ғана меншігінде екендігі жене мемлекет өз меншігі аясында халықтың жерді тиімді пайдалану сұранысын шешіп беруге кепіл бола алатындығы сөз болады [3].

Ал, тұрақтарға ертеден тиесілі жерлерді талап етуге тыйым салынғанын да ерекше атап өтпеске болмас. Сонымен 11-бапта жерді мерзімсіз пайдалану - алдын ала уақыты бекітілмеген жер пайдалану деп танылатындығы түсіндіріліп, бұл құқықта:

- мемлекеттік жене кооперативтік ауыл шаруашылық кәсіпорындар;
- қоғамдық және діни бірлестіктер мен ұйымдара;
- қайырымдылық жене мүгеде қорлар;
- мұнәкәсіптік, қилік жене мемлекеттік ауыл шаруашылық емес кәсіпорындар, қоғамдық кәсіпорындар мен мекемелер;

- қорғаныс мақсаты үшін мемлекеттік заңды тұлғалар;
- біріккен кәсіпорындар, шетелік заңды тұлға қатысатын халықаралық ұйымдар мен бірлестіктер субъектілік тұлға кәрінісін береді [3].

Қырғиы Өзбекстан Республикасының жер заңдарының негізгі қағидаларының бірі жер қорын азаматтардың тіршілік ету негізі ретінде сақтап, ондағы жерді маңызды табиғи ресурс турасында қарнарлылығын қцтеру екендігін ерекше атап цтеді.

Алайда, аталған елдің Жер кодексiнің 20-бабында т±рақты жер пайдалану субинституты мз пайдалану қ±қығы аясыша заңды жене жеке т±лғаларды да алатындығы нормаланған. Б±л елде жене осыған ±қсас жолда келе жатқан Тезікстан Республикасында жер учаскелерін жеке т±лғалық жене дихандық шаруашылық негізінде ммірлік м±рагерлік жолмен иелену қ±қығының мені жеке дара ескерілген.

Өз кезегінде одан цзіндік қ±қықтық нормасы арқылы ерекшеленетін т±рақты жене мерзімдік жер учаскелерін пайдалану ортақ диспозицияда:

- Өзбекстан Республикасының азаматтарына;
- цнеркесіп, килік жене цзге де ауыл шаруашылығымен айналысатын кәсіпорындар мен ұйымдарға, мекемелерге;
- халықаралық ұйымдар мен бірлестіктерге жене шетел инвестициялы кәсіпорындарына;
- шетелдік жеке жене заңды т±лғаларға;
- заңда қцрсетілген жағдайда цзге де т±лғаларға берілетінтігіне қарап, т±рақты жер пайдалануға ие болатын т±лғаларға шектеу нормасы қойылмағанш қцреміз [4].

Қарап отырсақ, Өзбекстан мен Тезікстанның аталған сала бойынша біздің жер заңдарымыздың дамуы мен оның нарықтық талаптану шегінде кип артта қалғандығына қцз жеткіземіз. Жене де б±л елдің т±рақты жер пайдалану қ±қықтары бойынша шетелдік жене мемлекеттік емес жер пайдаланушылардың субъектілік келбеті Қазақстан Республикасының нарықтық жолындағы жер заңдары үшін нақты Цлгі бола алмайды.

ТМД елдерінің тағы бір мОшесі Беларусь Республикасының Жер туралы кодексі жоғарыда аталған мемлекеттерге қарағанда нарықтық қатынастар жолында мзіндік ±лттық ерекшелігін негізге ала отырып, қ±қықтық нормалар жинағын қ±ра алған.

Олай дейтініміз аталған нормативті қ±қықтық актiнің 2-бабында Беларусь Республикасында жерге деген мемлекеттік жене жеке меншіктің болатындығын қцрсетіп, бірақ ауыл шаруашылық мақсатындағы жерлердің мемлекеттік меншігі сақталып қалатындығын негіздейді [5].

Осы негізде алдын ала уақыты айқындалмаған жер пайдалану ретінде т±рақты жене уақытша жер пайдалану қ±қықтық режимдері, оған қоса имірлік м±рагерлік тертібімен жер учаскесін пайдалану негіздері жерге деген мемлекеттік меншіктің жцзеге асырылу шегін қцрсетіп береді.

Қырғыз Республикасының Конституциясы бойынша жалпы меншіктің мемлекеттік, коммуналдық, жеке жене цзге де нысандары танылып, олар тец дережеде қорғалуға жатады. Жер, оның қойнауы, еуе кеңістігі, су, орман мсiмдіктер мен жануарлар елемі жене цзге де табиғи ресурстар Кыргызстан халқының ммірі мен қызметінің негізі ретінде мемлекеттің ерекше қорғауына алынған. Б±л т±ста жердің мемлекеттік, коммуналдық, жеке жене цзге де меншік нысандарында болу мүмкіндігіне жол ашылған [6].

Осы орайда жердің жеке меншік институтын жцзеге асыру үшін б±л елдің қолданыстағы Жер кодексiне 2001 жылы 17 қаңтарда қабылданған "Ауыл шаруашылық мақсатындағы жерлерді басқару туралы" Кыргызстан Республикасының Заңы кцмекке келеді.

Б±л заңның 6-бабында Кыргызстан Республикасында ауыл шаруашылық мақсатындағы жерлерге деген меншік қ±қығына мемлекет пен ауылдық жерде 2 жылдан кем емес т±рақты т±ратын республика азаматтары ие болатындығы қцрсетілген. Сонымен қатар осы заңның 7-

бабында ауыл шаруашылық мақсатындағы жерлердің меншік құқығына сынылмайтын және берілмейтін шекті тұлғаларын арнайы түрде жіктеп, атап көрсете алған. Олар:

- шет мемлекеттер мен шетелдік жеке және заңды тұлғалар;
- Кыргызстан Республикасының аумағында тұратын азаматтығы жоқ тұлғалар;
- Кыргызстан Республикасының заңды тұлғалары, біріккен кәсіпорындар;
- **Ерлі-зайыптың** бірі, егер оның жұбайы не зайыбы өзге елдің азаматы немесе азаматтығы жоқ болса [7].

Аталған бапты бұзатын тұлғаның кез келген ерекеті заң актілерінде көрсетілген қылмыстық жауапкершілікке тартылуға жатады.

Дел бүгінгі таңда осы құқықтық норманың заңдастырылу шегі еліміздің жер заңдарында қажетті арнада Олгілік сипатын мойындауы керек секілді. пйткені, түрлі қызмет ету мақсатында елімізге келген Қытай, Түркия, Тезікстан, Ауғанстан, Шри-Ланка және өзге де алыс та жақын шет мемлекеттерінің азаматтары Қазақстан Республикасының азаматшаларымен некеге тұрып, сол арқылы қайсы бір жерлердің жеке меншік иесіне берілетін құқықты бірінші тұлға ретінде өзге асырып жатқан ерекеттері тәжірибеде кештеп кездеседі.

Бірақ бұл мемлекеттің Жер кодексінің 4-бабындағы конституциялық нормаға сүйенген, жерге қатысты танылатын мемлекеттік, коммуналдық, жеке және өзге де меншік нысандары [8] еліміздің жер меншігін тануға негіз боларлық қажеттіліктегі бағыт тудырмасы анық.

Салыстырмалы түрде мысал келтірсек, профессор Б.В.Ерофеев заң негіздерінің 14-бабын негізге ала отырып, мемлекеттік және муниципалдық меншіктегі жер учаскесін мемлекеттік және муниципалдық кәсіпорынға, бірлестіктер мен ұйымдарға, сондай-ақ ауыл шаруашылығы өндірісіне байланысты емес кооперативке, ауыл шаруашылық кәсіпорындарына мерзімсіз (тұрақты) пайдалануға беру меншік нысанына қарамастан жүзеге асырылады деп [9], нарықтық экономиканың алғашқы жылдары тұрақты жер пайдалану құқығына өз елінің құқықтық ерекшелігіне байланысты біржақты нормалы түсінік береді.

Біз үшін, бұл келісуге жатпайтын пікір. Неге десеңіз, жер реформасын бізден көш ілгері бастаған Ресейдегі жер пайдалану мен жерге меншіктің құқықтық негіздері бізге қарағанда мүлдем өзгеше десек те болады.

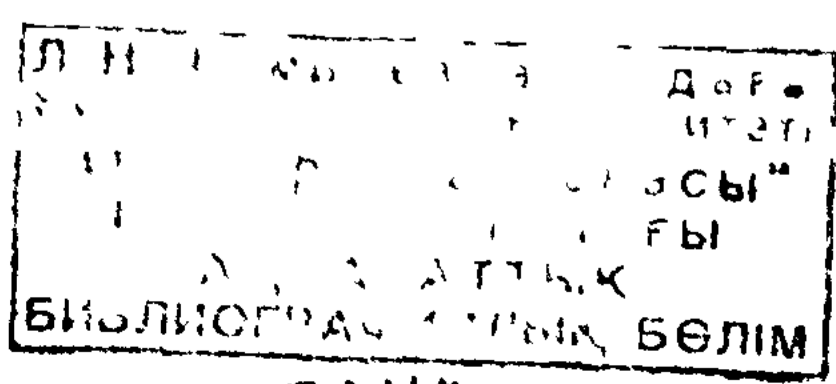
Ресей Федерациясының жер заңдарында жерге мемлекеттік, дербестік (жеке) және муниципалдық меншік түрлері қарастырылған. Және бұл меншік түрлері жеке-дара жерді пайдалануға беруде шешуші фактор болып табылады [10].

Қазақстанда тұрақты жер пайдалану құқығына ие болуда барлық меншік нысаны бірдей маңызды рөл атқармайды. Онсызда-ақ, жер қатынастарын реттеуде мемлекеттің алатын орны ерекше. Тіпті мемлекеттің жер пайдаланушы тұлғаға жер пайдалану құқығын беруді жүзеге асыратындығы нақты тұжырым болып қалыптасып, заңды түрде бекітілген.

Еліміздегі жер құқық қатынастарында жерді пайдалануды құқықтық реттеудің бастау көзі ең алдымен Ата Заңымыз - Қазақстан Республикасы Конституциясының нормалары екендігі белгілі.

Көрнекті заңгер ғалымдар Б.Ж.Ебдірайымов пен С.А.Боголюбов өздерінің Ресей мен Қазақстанның жер құқығының даму елеуеті тңірегінде жазған ортақ ғылыми еңбектерінде екі елдің Конституцияларындағы жерге қатысты нормаларды шартты түрде екі Олкен топқа бөліп қарайды. Оның біріншісі - тікелей жер қатынастарына арналғанын, ал екінші тобы бойынша - жер қатынастарын реттеуге жанамалай қатысатын нормалар екенін талдап көрсетеді [11].

Меселенки, ғалымдар бірінші топтағы тікелей жер қатынастарына арналған конституциялық нормаға Қазақстан Республикасы Конституциясының 6-бабының 3-тармағын жатқызады. Онда жер және оның қойнауы, су көздері, өсімдіктер мен жануарлар дүниесі, басқа да табиғи ресурстар мемлекет меншігінде болады [12].

Сонымен қатар Жер кодексінің 3-бабында Қазақстан Республикасында жер негізінен мемлекеттік меншікте болатындығы айқын көрсетілген. Бұл нормативті құқықтық актілердің мазмұнында шектеулі түрде “заңда белгіленген негіздерде, шарттар мен шектерде жер учаскелері жеке меншікте болуы мүмкіндігі” [13] де айтылады.

Осыған орай, осыған дейін қолданыста болған “Қоршаған органы қорғау туралы” Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп, аталған нормативті құқықтық актінің 11-бабында “табиғи ресурстарға меншік нысаны Қазақстан Республикасының Конституциясымен белгіленетіндігі” императивті түрде ескерілген еді [14].

Алайда, жерді табиғи ресурс ретінде экологиялық-құқықтық қорғаудың объектісі деп қарайтын 2007 жылдың 9 қаңтарында жаңадан қабылданған Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінде табиғат пайдалану түрлері және табиғат пайдаланушылар айқын көрсетілгенімен, оның қандай меншік түрінен туындайтынын көрсететін механизмдік білім белгіленбеген [15].

Яғни, табиғи ресурстарға деген меншік нысанын, оның түрлерін көрсететін құқықтық негіздер нақты мазмұндалмаған. Біздің ойымызша, осы олқылықтың орнын толтырып, Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінде “табиғи ресурстардың мемлекеттік меншікте болатындығын, ал оның ішінде жер ресурсының кейбір учаскелері иелік ету нысанына жол ашатын құқықтық шекте, ері Конституциямыздың 6-бабында айқындалған негізде жеке меншікке берілуі мүмкін” деген диспозициялы норма қамтылуы керек.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Проблемы развития и унификации экологического и аграрного законодательства Казахстана и стран СНГ в контексте интеграционных процессов (Байсаловские чтения - 2005) //Сост. Абдраимов Б.Ж. Материалы международной научно-практической конференции. Библиотека земельного права. Выпуск 7. - Астана, 2005. - С. 242.

2. <http://evratoria.asteroids.ru/МАК/mak322.html>

3. <http://www.kishovarz.tj/documents/ru/qonunho/zemelniy.doc>

4. www.cawater-info.net/library/rus/land/usbekistan.pdf

5. www.kvadroom.info/code/

6. Конституция Кыргызской Республики: 5 мая 1993 г. /16..02.1996., 21.10.1998./ - Бишкек: Раритет Инфо, 1999.

7. Закон Кыргызской Республики "Об управлении землями сельскохозяйственного назначения" от 11 января 2001 г. //Эркин Тоо. - 2001. 17 января.

8. Земельный кодекс Кыргызской Республики. 30 апреля 1999 г. - Бишкек: Раритет инфо, 1999.

9. Ерофеев Б.В. Земельное право России. Общая часть. - М.: Юрист, 1994. - С 155.

10. Ерәли Ә. Кара жер қарыз өтеуінде кетпесін //Егемен Қазақстан. - 2000. 26 сәуір.

11. Абдраимов Б.Ж., Боголюбов С.А. Земельное право России и Казахстана: проблемы развития, процессуальные формы реализации. - М.: Юристы, 2007. - С. 72.

12. Қазақстан Республикасының Конституциясы: 1995. 30 тамыз //Конституция Республики Казахстан. - Алматы. Жеті жарғы, 1998.

13. Қазақстан Республикасының Жер кодексі: 2003. 20 маусым //Егемен Қазақстан. - 2003. 26 маусым.

14. Қазақстан Республикасының Заңы. Қоршаған органы қорғау туралы Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы: 2001. 4 маусым //Егемен Қазақстан. - 2001. 8 маусым.

15. Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі: 2007. 9 қаңтар //Егемен Қазақстан. - 2003. 26 маусым. 19, 20, 23 қаңтар.

ПРИОБРЕТЕНИЕ НАСЛЕДСТВА И ОТКАЗ ОТ НЕГО

Связь наследственного права с конституционными нормами проследить нетрудно, поскольку право наследования тесно связано с правом личной собственности. В соответствии с пунктом 2 статьи 26 Конституции Республики Казахстан собственность, в том числе право наследования, гарантируется законом. Таким образом, можно говорить о том, что нормы Конституции Республики Казахстан являются непосредственно **гарантией** реализации каждым гражданином своих прав в сфере наследственных правоотношений.

В настоящее время наследование движимого и недвижимого имущества, а также имущественных прав и обязанностей граждан осуществляется на основании норм, содержащихся в Гражданском кодексе РК (особенная часть). Законом Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая и Особенная части)» от **12.01.2007 года** и вступившего в силу 03.02.2007 года [1], внесены значительные изменения, включающие в себя нормы, направленные на введение таких положений, как способы принятия наследства, срок принятия наследства, наследование по праву представления, наследственная трансмиссия, детализированное изложение очередности наследников по закону, устранение неясностей в порядке призвания к наследованию нетрудоспособных иждивенцев наследодателя.

При этом следует иметь в виду, что применительно к наследству, открывшемуся **до** введения в действие Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая и Особенная части)», т.е. до 03.02.07г., применяются нормы статей раздела «Наследственное право» в редакции Гражданского кодекса, принятого 01.07.1999 года, и введенного в действие после официального опубликования, т.е. 27.07.1999г.

В указанных изменениях возвращены сроки для принятия наследства, которые были установлены в Гражданском кодексе Каз.ССР. Согласно внесенным изменениям, для приобретения наследства наследник должен его принять (за исключением выморочного имущества). Наследство может быть принято в течение шести месяцев со дня открытия наследства. В соответствии с нормами **ГК КазССР 1963 года**, наследник, принявший часть наследства, признавался принявшим все наследство. Принятие части наследства и отказ от другой его части не допускались (ст.542 ГК КазССР). Данное положение воспринято как основное. Так согласно **абз.1 п.2** статьи 1072 принятие наследником части наследства означает принятие всего причитающегося ему наследства. Вместе с тем, в абз.2 названного пункта содержится законодательная новелла. При призвании наследника к наследованию одновременно по нескольким основаниям наследник может принять наследство, причитающееся ему по одному из этих оснований, по нескольким **из них или по** всем основаниям. Кроме того, не допускается принятие наследства под условием или с оговорками, т.е. нельзя принять одну часть наследства, а от другой отказаться (за исключением призвания наследника к наследованию по разным основаниям), например нельзя **принять** наследство, но не принять на себя долги наследодателя. Каждый наследник должен принять наследство самостоятельно, принятие наследства одним из наследников не означает принятие наследства другим.

В соответствии с п.4 ст. 1072 ГК РК процедуре принятия наследства придана обратная сила: принятое наследство признается принадлежащим наследнику со дня открытия наследства независимо от времени его фактического принятия, а также независимо от момента государственной регистрации права наследника на наследственное имущество, когда такое право подлежит государственной регистрации.

Принятие наследства - это односторонняя сделка, и, как любая сделка, принятие наследства может быть совершено только дееспособным лицом. Независимо от того, по какому основанию наследуется имущество по закону или по завещанию, установлен единый порядок его принятия. Статья 1072-1 ГК РК указывает на два способа принятия наследства: 1) наследник подает по месту открытия наследства нотариусу или уполномоченному в соответствии с законом на выдачу свидетельства о праве на наследство должностному лицу заявление о принятии наследства либо заявление наследника о выдаче свидетельства о праве на наследство; 2) при фактическом вступлении во владение наследственным имуществом. Эти действия должны быть совершены в течение шести месяцев со дня открытия наследства.

Принятие наследства через представителя возможно, если в доверенности специально предусмотрено полномочие на принятие наследства. Для принятия наследства законным представителем доверенность не требуется.

Рассматривая вопрос о сроке принятия наследства, следует иметь в виду, что **п.1 ст. 1072-2**, предусматривается общее правило, согласно которому наследство может быть принято в течение шестимесячного срока со дня открытия наследства, иное правило предусмотрено в п.2 указанной статьи.

Правило, содержащееся в п.1 обсуждаемой статьи, предусмотрено для призванных к наследованию наследников как по закону так и по завещанию. Это правило следует отличать от положений п.2 данной статьи, где предусмотрены сроки для принятия наследства другими лицами, право наследования, у которых возникает только вследствие отказа наследника от наследства или отстранения наследника по основаниям, установленным **ст. 1045** ГК РК. В двух указанных случаях момент, от которого следует производить отсчет срока, установленного законом для принятия наследства, определяется по-разному. Так, по общему правилу, моментом от которого начинается исчисление срока для принятия наследства, является день смерти наследодателя, а при объявлении его умершим - со дня вступления в законную силу решения суда об объявлении гражданина умершим, если в решении суда не указан иной день. В случае же, когда право наследования возникает для других лиц вследствие отказа наследника от наследства, непринятия наследства другим наследником или отстранения от наследования наследника по основаниям, указанным **ст. 1045**, исчисление установленного шестимесячного срока, в течение которого эти лица могут принять наследство, осуществляется со дня возникновения такого права, т.е. со дня, когда наследник отказался от наследства, не принял его или отказался в порядке, установленном **ст. 1045** ГК РК.

В соответствии со **ст. 1072-3** ГК РК по заявлению наследника, пропустившего срок, установленный для принятия наследства, суд может восстановить этот срок и признать наследника принявшим наследство, если наследник пропустил этот срок по уважительным причинам и при условии, что наследник, пропустивший срок, установленный для принятия наследства, обратился в суд в течение шести месяцев после того, как причины пропуска этого срока отпали. Срок для принятия наследства, установленный законом, может быть восстановлен судом, если он признает причины пропуска срока уважительными. Какого-либо перечня «уважительных» причин, дающих суду право восстановить срок для принятия наследства, в законодательстве не содержится. Вместе с тем, в каждой конкретной ситуации этот вопрос может быть решен индивидуально с учетом всех обстоятельств. Дела, связанные с восстановлением срока для принятия наследства, должны рассматриваться в гражданском порядке с привлечением в качестве ответчиков наследников, принявших наследство.

Приобретение наследства может быть оформлено свидетельством о праве на наследство, но неполучение свидетельства не лишает наследника наследственных прав, а только может привести к невозможности осуществления некоторых прав, например, по распоряжению недвижимым имуществом. Верховный суд РК разъяснил: «учитывая, что получение свидетельства о праве на наследство является правом, а не обязанностью

наследника, отсутствие указанного свидетельства не может служить основанием к утрате наследственных прав, если наследство было принято в установленном порядке» [2].

Далее соответственно, с возвращением шестимесячного срока для принятия **наследства**, возвращается статья о переходе права на принятие наследства. Наследственная трансмиссия - это возможность перехода права на принятие наследства, если **наследник, призванный** к наследованию по закону или по завещанию, умер после открытия наследства, не успев принять его в установленный законом срок, право на принятие причитавшегося ему наследства переходит к его наследникам. Право умершего наследника на принятие наследства в порядке наследственной трансмиссии может быть осуществлено его наследниками (по закону или по завещанию) на общих основаниях в течение **оставшейся** части шестимесячного срока для принятия наследства. Если, оставшаяся часть срока, установленного для принятия наследства, составляет менее трех месяцев, он удлиняется до трех месяцев.

По истечении срока, установленного для принятия наследства, наследники умершего наследника могут быть признаны судом принявшими наследство в соответствии со статьей **1072-3**, если суд найдет уважительными причины пропуска ими этого срока.

Особенности принятия наследства в порядке наследственной трансмиссии состоят в том, что призываемый к наследованию в порядке наследственной трансмиссии наследник имеет право принять одновременно в порядке наследственной трансмиссии и непосредственно в результате открытия наследства, причитающееся ему в обоих случаях либо в одном из них. При этом следует иметь в виду, что право на принятие наследства в порядке наследственной трансмиссии не входит в состав наследства, открывшегося после смерти такого наследника. Поэтому принятие наследства в порядке наследственной трансмиссии не означает принятия наследства, открывшегося после смерти умершего наследника, право на принятие наследства, принадлежавшее умершему наследнику, осуществляется его наследниками на общих основаниях.

Вместе с тем, в ГК РК уделено особое внимание институту отказа от наследства. На сегодняшний день, если наследник не желает вступить в права наследования, то он должен отказаться от него, в противном случае наследник автоматически его приобретает. Срок для отказа от наследства установлен в **шесть** месяцев (статья **1074** ГК). Этот срок начинает течь не со дня открытия наследства, а со дня, когда наследник узнал или должен был узнать о своем призвании к наследству. День открытия наследства и день, когда наследник узнает о призвании к наследству, могут совпадать, но могут и не совпадать. Например, при наследовании по закону наследники последующих очередей могут узнать о призвании к наследству после отказа от принятия наследства наследниками предыдущих очередей; наследник по завещанию узнает о призвании к наследству после оглашения завещания и т.п. [3,9].

Отказ от наследства является безусловным и бесповоротным. Не допускается отказ от наследства в пользу лиц, не являющихся наследниками. Так, отказ от наследства в пользу внуков или правнуков наследодателя может иметь место только в том случае, если они являются наследниками по завещанию или по закону (по праву представления). Если же к моменту открытия наследства жив тот из их родителей, который **мог бы являться** наследником по закону, отказаться от наследства в пользу внуков нельзя, так как в этом случае они наследниками по закону не являются. Невозможен отказ от наследства в пользу наследников, которые сами отказались от наследства, а также в пользу лиц, признанных недостойными наследниками [4, 137].

Поскольку отказ от наследства является сделкой, то к нему применяются нормы ГК о недействительных сделках (**ст.ст.157-162** ГК РК).

В целом, принятые изменения и дополнения к действующему гражданскому законодательству, регулирующие отношения наследования, в значительной степени

детализируют нормативные положения и окажут, на мой взгляд, позитивное влияние на формирование устойчивой нотариальной и судебной практики.

Список литературы:

1. Казахстанская правда, 2007 - 03 февраля. №19 (22264).
2. Нормативное постановление Верховного суда Республики Казахстан от 18 декабря 1992 года №7 «О некоторых вопросах применения судами законодательства о наследовании».
3. **Диденко** А.Г. Приобретение наследства/ Гражданское законодательство. Статьи. Комментарии. Практика. Выпуск 24.-Алматы: Юрист, 2006.
4. Зайцева Т.И., Крашенинников П.В. Наследственное право: Комментарий законодательства и практика его применения. Изд. 4-е, перераб. и доп. - М.: «Статут», 2003.

E.V. **Goryacheva**

SOME FEATURES OF INTERPRETATION OF **CIVIL-LAW** NORMS

Activity of lawyers - practical worker is connected to realization of requirements of norms of the law during a life, with realization of the law, including with apply of law. Apply of law decisions are taken out on an actual and normative basis. The activity of lawyers connected to interpretation of the law is a component applies of law process. It is inherent also in other forms of realization of the law. Correctness of interpretation of norms of the law - an indispensable condition of correct realization of the law and observance of legality. Any wrong, unreasonable interpretation of norms of the right conducts usually to statutory to not proved decision, to illegal actions.

The establishment of a role and ways of interpretation of civil-law norms as a whole, and also features of interpretation of the norms regulating enterprise attitudes is one of pressing questions. The economy of the advanced countries has received the development basically due to development of enterprise sector. Therefore at the present stage of development of economy and the first problem is perfection of the legislation regulating enterprise activity.

In connection with realization of this problem the number of the acts regulating a legal status, the order of creation, registration and activity of businessmen grows. Besides active development of enterprise activity also has caused revision of some common questions of the liability law, separate kinds of treaty obligations in which businessmen participate.

Expansion and perfection of contractual connections of the independent businessmen bearing risk and the full property responsibility for infringement of obligations is possible to tell, that, were a kernel of economic reforms spent for the country. The legislation, regulating enterprise activity is constantly updated; the number of corresponding acts grows. Accordingly, the actual meaning now has research of a role and ways of interpretation of the legislation in sphere of enterprise activity.

Understanding the valid sense and social assignment of rules of law lawyers use various ways. In the legal literature it is usually mentioned five ways of interpretation: logic, grammatical, regular, historical and functional.

Meanwhile, the specified classification of ways of interpretation has not received a uniform recognition in the literature. Many authors offer own ways of interpretation. For example, in **S.S.Alekseeva's** opinion it is necessary to **discuss** a question on special - legal interpretation also. It carries research of technique-legal means and receptions of expression of will of the legislator to it. The given direction of research of a problem of interpretation has not received the common recognition in the Soviet legal literature, but questions of special - legal interpretation continue to be investigated in the modern legal literature.

In **A.F.Cherdantseva's** opinion the term "language" interpretation is **represented** more adequate, than "logic" interpretation¹. Wide enough list corrected language interpretation is given in E.V.Vaskovskogo, L.S.Pereterskogo, P.E.Nedbajlo's works, etc.

For the ways and receptions of interpretation I.E.Farber denying necessity of allocation of grammatical and logic receptions of interpretation adhered to other point of view: «it is usual in the legal literature allocate as special receptions grammatical, logic, regular and historical interpretation of laws. As to regular and historical receptions utility of these receptions does not cause doubts. It **is** impossible to tell about so-called "grammatical" and logic receptions of interpretation» .

Some authors consider interpretation by uniform process, and differentiation of various ways inexpedient. For example, in **R.S.Rez's** opinion, explanation of verbal sense of rules of law is uniform logic process which cannot be divided into separate parts that these parts have no independent value and consequently it is impossible to speak about existence separately grammatical, regular, etc. interpretation.

At **A.S.Pigolkina's** sight, application of each reception of interpretation separately has independent value. «Each of them can carry out only a part of that problem which faces to interpretation - full and deeply to understand sense of the certain rule of law. During interpretation the various approaches to the researched statutory act is used, and application of each reception of interpretation should give the certain conclusion. These conclusions about the maintenance of the rule of law, existing independently, usually completely will be coordinated among themselves, mutually supplement and deepen each other. However they can and miss with each other, as explains, in particular necessity on occasion spreading and restrictive interpretation of verbal sense of rules of law. If to count explanation of rules of law by uniform, inseparable process it is necessary remove an opportunity of reception during interpretation of independent conclusions and their comparisons among themselves». Thus, in opinion of the specified author, « the question about restrictive and spreading interpretation hangs in air»³

Legal value of results of interpretation differs depending on subjects of interpretation. On such basis distinguish official and informal interpretation. Official exists in the form authentic and legal. Informal it is subdivided on ordinary, professional and doctrine.

Doctrine interpretation is made by scientists - lawyers, experts in the field of the law in monograph, articles, etc. Results of interpretation are made out in the comment of the legislation. Here it is possible to attribute and interpretation of the legislation by practical lawyers if such interpretation does not carry official character (lectures, reports, round tables, etc.). As against official interpretation such interpretation does not entail formal - legal consequences. Though it is impossible to deny cases when, despite of unessential from the formal point of view from the formal point of view character, scientific comments play the important role in exact and correct carrying out interpret norms during a life.

The term "interpretation" is **multiple-valued**. Interpretation is understood, on the one hand, as the certain thought process directed on an explanation of sign system, and with another - the result of this process expressed in aggregate of statements of a natural language, giving to the specified system the certain value (sense).

In jurisprudence and practice the term « interpretation of the right (or the law) » similarly is used. Here again, on the one hand, interpretation of the right is understood as the certain thought process directed on an establishment of the maintenance {contents} of norms of the law by revealing of values and sense of terms and expressions, made in statutory acts. Such understanding of interpretation finds the characteristic in aggregate ways of interpretation. On the other hand interpretation of the right (norms of the law, the law) is understood as result of thought process (explanation) which is fixed in aggregate the language statements reflecting the maintenance of norms of the law. Both that and other definition of concept of interpretation, in our opinion, are correct, and presence of different approaches to a problem testifies only that the term "interpretation" is multiple-valued.

If interpretation as explanation of norm of the right is only necessary preparatory stage for the correct decision of **this** or that **question**, interpretation - an explanation acts as special activity of the certain bodies and persons. Its purpose consists not in the correct decision of a separate concrete affair, and in providing correct and uniform action interpret norms in all cases for which this norm is designed, to remove ambiguities and possible mistakes which can appear in the future at application of this norm. Thus, here the special purpose to interpret the statutory act while interpretation serves in the first case a preparatory stage for the correct decision of a concrete affair is put.

In modern conditions of prompt development of market economy occurrence in a public life and new relations, vital situations which did not exist at the moment of creation of the certain law is possible or have not received wide development, distribution of situations which were not meant particularly by the legislator, however by virtue of abstract character of norms of the law has captured their regulation. Occurrence of such new vital situations which have appeared settled norms of the law by virtue of the common character of last, also generates the various questions demanding the answer by interpretation of norms.

Irrespective of **conditions** of functioning of a society necessity of interpretation is caused also by features of external registration of norms of the right, their language-logic and "legal" form.

The norm of the right represents an idea of the legislator on due or possible behavior of subjects of the right. Any idea is formed, fixed, betraid by one person to another in the form of words and their combinations. With the help of language the idea finds the material form, becomes accessible for listening or reading.

Each norm of the law adjusts the certain kind of public attitudes outlined in norm of the right in the most common features. Concrete attitudes of the certain kind adjustable by norm of the law, not only are numerous, but also possess individual attributes, features though contain, keep the essential features inherent in all kind of attitudes. This individuality of attitudes during application to them of norms of the right generates variety of the questions concerning to the maintenance of norms of the law, questions, answers on which can be received only by interpretation.

For expression of norms of the law the legislator uses various words, terms and various types of offers. At presence of unity of concept and a word, as a rule, there is no complexity in interpretation. Some concepts can be expressed only by group of words, for example, « the civil suit in criminal trial », "limitation of actions", etc. Other group of connection between a word and concept takes place, when the word meaning in language covers not the maintenance of concept, and only well-known part of the maintenance of concept, here again a word in language it appears in the value more widely concept. Knowledge of everyday value of those or other words as the legislator, aspiring to clearness of formulations, uses words with a shade of the value distinguished from everyday, standard suffices for correct understanding of statutory acts. This value can be already everyday though the basic maintenance of concept and is kept. So, the term "dwelling" used in the housing legislation, determines features of a legal regime of dwelling as immovable thing. While in a more comprehensive sense words, the dwelling is understood also as a number of movable things summer garden small houses, yurta, automobile, railway carriage, etc.). Such dwellings in structure of an available housing are not taken into account, while penetration into them besides will of the proprietor is forbidden.

Such distinction in shades of a word meaning at preservation of the basic maintenance of concept can be observed not only in the specified cases of distinction between an ordinary and legal word meaning, but also in statutory acts. For example, words: "premium" in labor and civil law, "pledge", "guarantee" in civil and a criminal - procedural right.

Fourthly, the same concept can be expressed by various words - synonyms. For example, in various statutory acts words - synonyms are used: "should", "is obliged", it "is necessary", etc. Besides the legislator sometimes does not use the specified terms, and builds offers in which normative command is made, as narrative. For example, « **the** pledge arises by virtue of the contract